

Igor Matovič, predseda vlády SR
Veronika Remišová, podpredsedníčka vlády a ministerka investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
Eduard Heger, minister financií SR
Ján Budaj, minister životného prostredia SR
Ján Mičovský, minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
Andrej Doležal, minister dopravy a výstavby SR

Frans Timmermans, výkonný podpredseda Európskej komisie pre Európsky ekologický dohovor
Maroš Šefčovič, podpredseda Európskej komisie pre Medziinštitucionálne vzťahy a strategický výhľad
Virginijus Sinkevičius, komisár Európskej komisie pre Životné prostredie, oceány a rybolov

Cc: Ladislav Miko, Vedúci Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku

Plán obnovy a odolnosti SR

Výzva na doplnenie priority „Zelené Slovensko“ o opatrenia súvisiace s adaptáciou na zmenu klímy, podporou biodiverzity, udržateľnou energetikou a so zlepšením podmienok pre nemotorovú dopravu

Ministerstvo financií SR zaslalo pred Vianocami Európskej komisii prvý [komplexný návrh Plánu obnovy a odolnosti](#). Jednou z jeho priorít má byť aj zelená ekonomika, ktorá podľa návrhu dokumentu „*podporí environmentálnu udržateľnosť, kvalitu života a prispeje k rozvoju zelených inovácií ako jedného zo zdrojov hospodárskeho rastu*“¹.

V rámci priority „Zelené Slovensko“ by mali byť sumou 1 900 mil. € financované štyri komponenty: 1) obnoviteľné zdroje a energetické siete; 2) zelená obnova budov; 3) modernizácia železníc a 4) dekarbonizácia priemyslu a alternatívne palivá.

Oceňujeme snahu Ministerstva financií SR a ďalších štátnych inštitúcií pripraviť v tejto náročnej dobe a v relatívne krátkom časovom úseku dokument, ktorý by mal byť „*odpoveďou na bezprostredné dôsledky krízy a systémové nedostatky slovenskej ekonomiky*“¹. Dovoľujeme si však vyjadriť znepokojenie zo spôsobu, akým bola do prípravy a spracovania materiálu zapojená zainteresovaná verejnosť, vrátane mimovládnych organizácií či samospráv. V procese chýbali postupy vyžadované a odporúčané Aarhuským dohovorom², Európskym kódexom správania pre partnerstvo³ či Iniciatívou pre otvorené vládnutie⁴ a pravdepodobne aj v dôsledku minimálnej odbornej verejnej diskusie predstavený návrh Plánu obnovy a odolnosti, podľa nášho názoru, neobsahuje dostatočné najefektívnejšie opatrenia vo viacerých dôležitých oblastiach.

Sme presvedčení, že plán obnovy by nemal iba „*zaplatiť budovy, siete a káble*“¹, ale mal by podporiť aj zvýšenie odolnosti krajiny voči negatívnym dôsledkom zmeny klímy, zachovanie biodiverzity a vytvoriť predpoklady pre udržateľnú mobilitu. Tieto transformačné aj investičné opatrenia majú nezvratiteľný dlhodobý pozitívny dopad a spolu s tými, ktoré sú už v rámci priority Zelené Slovensko navrhnuté, prinesú „*významné a udržateľné zlepšenie v kľúčových oblastiach ovplyvňujúcich kvalitu života na Slovensku*“¹, ako si to kladie za cieľ Plán obnovy a odolnosti v svojich úvodných častiach.

¹ PLAN OBNOVY A ODOLNOSTI SR: Inovatívna ekonomika, moderný štát, zdravá krajina. Zjednodušený sumár Plánu obnovy a odolnosti SR, december 2020; <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/predstavujeme-dalsie-detaily-planu-obnovy.html>

² Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia, tzv. Aarhuský dohovor, čl.7, https://www.minzp.sk/files/dokumenty/medzinarodne-dohovory/aarhusky-dohovor/aarhusky-dohovor_sk.pdf, príp. <https://unece.org/environment-policy/public-participation/aarhus-convention/text>

³ <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/93c4192d-aa07-43f6-b78e-f1d236b54cb8>

⁴ https://www.minv.sk/?ros_oqj

Preto žiadame Ministerstvo financií SR a vecne príslušné ministerstvá, aby v zostávajúcom čase realizovali skutočné konzultácie s odbornou verejnosťou a do slovenského Plánu obnovy a odolnosti doplnili v rámci priority „Zelené Slovensko“ nasledovné tematické okruhy:

1. tematický okruh: **„Odolná a zelená krajina“** s cieľom zvýšenia odolnosti, zníženia zraniteľnosti a podpory adaptácie urbanizovanej, lesnej aj poľnohospodárskej krajiny na zmenu klímy. Komponent bude komplementárne podporovať aj zachovanie resp. zvýšenie biodiverzity.

Pôjde o investície do komplexného plánovania a realizácie pozemkových úprav, vodozádržných zelených opatrení v lesnej a poľnohospodárskej krajine, obnovu prirodzených lesov, obnovu biotopov a biotopov druhov v nepriaznivom stave, výsadbu zelene, remízok, vsakovacích pásov, biopásov, alejí, obnovu záplavových oblastí, vrátane mokradí, riečnych ramien a iných na vodu viazaných ekosystémov, v urbanizovanej krajine potom o podporu širokej škály opatrení na spomalenie odtoku a opätovné využívanie vody. Komponent bude naviazaný na reformy v oblasti správy chránených území.

Nevyhnutnosť doplnenia tohto komponentu vyplýva z faktu, že aj keby sme na Slovensku použili tie najtvrdšie mitigačné opatrenia na znižovanie emisií skleníkových plynov či ich pohlcovaniu na všetkých úrovniach, ani tak sa už nevieme vyhnúť nepriaznivým dopadom klimatickej zmeny⁵. Tie sú hrozbou osobitne v kumulácii s ďalším globálnym problémom - stratou biodiverzity. Ochrana a obnova prirodzených biotopov, ako zdroja potrebných environmentálnych statkov a služieb, je nevyhnutná v rámci chránených a prírodných spoločností, ale aj v urbanizovanom prostredí, lesnej a poľnohospodárskej krajine. Priamo Európska komisia explicitne uvádza ochranu biodiverzity ako súčasť európskeho plánu obnovy⁶.

2. tematický okruh **„Rozvoj cyklistickej dopravy“** s cieľom zvýšiť podiel cyklistickej dopravy na celkovej dopravnej práci v mestách a prímestských oblastiach Slovenska. Posilnením významu cyklistickej dopravy na krátke vzdialenosti sa znížia negatívne dopady dopravy na životné prostredie (čistota vzduchu, klimatické zmeny) a posilnia sa jeho pozitívne spoločenské dopady. Rozvoj cyklistickej dopravy tiež pripravuje našu spoločnosť na digitálnu a zelenú transformáciu (zníženie dochádzkových vzdialeností a frekvencie dochádzania do práce, posilňovanie verejnej osobnej dopravy a i.).

Súčasťou podporovaných aktivít bude okrem vlastných investícií do budovania cyklistických komunikácií a úprav ostatných komunikácií a verejných priestorov, ukladňovania dopravy, zriaďovania bezpečných parkovísk pre bicykle, podpora bike-sharingu a i. aj systematický zber dát, vytvorenie princípov, podľa ktorých sa budú vyčleňovať verejné financie na rozvoj cyklistickej dopravy; úpravy koncepcnej a územno-plánovacej dokumentácie na krajskej a mestskej úrovni (začlenenie nemotorovej dopravy), vypracovanie metodík a postupov, vzdelávanie odbornej verejnosti o udržateľnej doprave z rôznych hľadísk, zavedenie vysokoškolského vzdelávania o udržateľnej doprave. Pre zvýšenie synergie sa investície do budovania infraštruktúry môžu zameriavať na prepojenie cyklistickej a železničnej dopravy (zväčšovanie zbernej oblasti železničných staníc, podpora intermodality a pod.).

3. existujúci komponent **„Obnoviteľné zdroje a energetické siete“** navrhujeme výrazne finančne posilniť a zároveň do tohto komponentu navrhujeme doplniť aktivitu zameranú na prípravu podmienok pre vytvorenie regionálnych centier udržateľnej energetiky. Bez stabilného a kvalitného systému koordinácie a plánovania udržateľnej energetiky (v širšom význame, vrátane napr. dopravy) v subregiónoch / územiach mestského rozvoja nie je možné splniť náročný medzinárodný záväzok Slovenska a dosiahnuť uhlíkovú neutralitu do 2050 a ani optimálne využívať verejné fondy. Schválený Národný energetický a klimatický plán SR

⁵ HEGYI, L., ŠTEINER, A., 2014: *Adaptácia na zmenu klímy – naliehavá úloha miest. Karpatský rozvojový inštitút, v rámci projektu ClimCross Development: Partnerstvo pre znižovanie dopadov klimatickej zmeny na rozvoj;*

<http://www.kri.sk/sk/publikacie/adaptacia-na-zmenu-klimy-naliehava-uloha-miest/>

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_sk#hlavn-prvky-dohody

2021-2030 (NECP)⁷ obsahuje osobitné opatrenie na vytvorenie regionálnych centier udržateľnej energetiky (RCUE) ako základu takéhoto systému. NECP predpokladá financovanie RCUE z EŠIF a ŠR, avšak v dekáde 2020/30 uvažuje iba s vytvorením 16 RCUE. Aby systém od začiatku plnil svoje poslanie, je potrebné, aby pokryl celé územie SR. Zároveň je potrebné už do vzniku RCUE v roku 2024 najmä vytvoriť a schváliť optimálny organizačný model a štandardizované metodické postupy pre ich fungovanie a tiež systém priebežného odborného vzdelávania personálu RCUE (dnes tieto podmienky efektívneho fungovania RCUE nie sú zabezpečené).

Realizácia týchto investícií naviazaných na štrukturálne reformy bude mať multiplikačný a dlhodobý efekt z hľadiska ekonomického, ale aj z hľadiska celkovej kvality života obyvateľstva a kvality životného prostredia. Ich vynechanie z pripravovaného Plánu obnovy a odolnosti Slovenska by znamenalo premárniť príležitosť pre našu krajinu, prírodu a obyvateľov.

Dovoľujeme si Vás preto požiadať o prepracovanie priority Zelené Slovensko. Dovoľujeme si Vás tiež požiadať, aby ste zo svojej úrovne apelovali na všetky príslušné orgány a inštitúcie, aby sa spomínané tematické okruhy stali súčasťou Plánu obnovy a odolnosti Slovenska a boli adekvátnou finančnou čiastkou podporené z Fondu obnovy.

Pri doplnení resp. prepracovaní komponentov ponúkame naše kapacity a expertízu.

S úctou

1. WWF Slovensko, Mgr. Miroslava Plassmann, PhD., riaditeľka, mplassmann@wwfsk.org
2. Bratislavské regionálne ochranárske združenie (BROZ), RNDr. Tomáš Kušík, PhD., predseda, broz@broz.sk
3. Združenie Slatinka, Ing. Martina Paulíková, koordinátorka, slatinka@changenet.sk
4. Priatelia Zeme – CEPA, Ing. Juraj Melichar, koordinátor, melichar@priateliazeme.sk
5. Cykloplatforma Slovenska, o.z., RNDr. Ján Roháč, predseda, jan@rohac.net
6. Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Mgr. Jozef Ridzoň, manažér, ridzon@vtaky.sk
7. Karpatský rozvojový inštitút, RNDr. Andrej Šteiner, CSc., riaditeľ, steiner@kri.sk
8. Občianska cykloiniciatíva Banská Bystrica, Andrea Štulajterová, štatutárna zástupkyňa, ocibb@ocibb.sk
9. Slovenská asociácia fotovoltického priemyslu a OZE (SAPI), Ing. Ján Karaba, MSc., riaditeľ, jan.karaba@sapi.sk
10. Extinction Rebellion Slovensko, Karolína Gelaticová, štatutárka, karolina.gelaticova@protonmail.com
11. Nadácia Ekopolis, Peter Medved', riaditeľ, medved@ekopolis.sk
12. CEPTA, o.z. – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, Miloš Veverka, predseda, milos.veverka26@gmail.com
13. Znepokojené Matky, Mgr. Lucia Szabová, znepokojene@gmail.com
14. Greenpeace Slovensko, Katarína Juríková, programová riaditeľka, katarina.jurikova@greenpeace.org
15. OZ MULICA, Marián Gogola, štatutár, info@mulica.sk
16. Cyklokoalícia, Dan Kollár, prezident, info@cyklokoalicia.sk
17. Inštitút pre pasívne domy, iEPD, Ľubica Šimkovicová, riaditeľka, simkovicova@iepd.sk
18. Slovenský cykloklub, Michal Hladký, predseda, predseda@cykloklub.sk
19. Spoločnosť ochrany spotrebiteľov (S.O.S.), Petra Čakovská, podpredsedníčka, petra.cakovska@sospotrebitelev.sk
20. REC Bratislava, Ing. Zuzana Hudeková, PhD., predsedníčka, recbratislava@gmail.com

⁷ Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030; <https://www.economy.gov.sk/energetika/navrh-integrovaneho-narodneho-energetickeho-a-klimatickeho-planu>